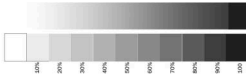

UNIKÁTNÍ RECEPTÁŘ

s návody na získání autorského originálu z digitálních dat. Metodika tvorby a kopírování vytištěných digitálních negativů na vlastnoručně vyrobenou sítřibnou emulzi - bez zvěřovacího přístroje a investic do dalšího vybavení fotokomory. Předpisy k vlastní přípravě všech potřebných lázní a tedy nezávislost na krachujících výrobcích citlivého materiálu i fotochemických roztoků. Autor zde publikuje i své letité profesionální zkušenosti s klasickou fotografií systému negativ/pozitiv i s veškerými vhodnými způsoby zpracování a úpravy obrazu, včetně k tomu vhodných vlastních předpisů fotochemických lázní.

Šance pro klasickou fotografii a její přežití ve XXI. století!

Klasická fotografie v digitálním věku * Pryč z ateliéru! * Digitální negativ * Chvála laseru * Pryč s barvou! * Laserový tisk digitálního negativu * Freevarové programy * Tisk inkoustovou tiskárnou * Každý sám svým laborantem! * Vhodný papír * Laboratoř v koupelně? Příprava emulze * Finalizace a nátěr papíru * Jeden - nebo dva nátěry? * Osvětlení * Filmová klasika negativ/pozitiv * Ustalování * Praní * Prezentace * Filmová klasika negativ/pozitiv * Jemnozrnná dokonalost * Klasický pozitiv, „Portrétní“ papíry * Tónování a úpravy obrazu * Dělení tónů dle Zickendrahta * Izohélie * Fotochemické lučebniny

MILOŠ POLÁŠEK

7x10"

KLASICKÁ FOTOGRAFIE V DIGITÁLNÍM VĚKU

MILOŠ POLÁŠEK

7x10" / KLASICKÁ FOTOGRAFIE V DIGITÁLNÍM VĚKU

RECEPTY,
NÁVODY
A POSTUPY
TVORBY
AUTORSKÝCH
ORIGINÁLŮ
Z DIGITÁLNÍCH
DAT

Úvodem

Vím, že se následujícími stránkami tak trochu etabluji do role strýce Františka z mého oblíbeného Jirotkova Saturnina, nešť: radost ze svobody značné nezávislosti (na krachujících či výrobu rušících dodavatelích fotografických materiálů) podporuje potěšení z vlastní tvorby. A tak vyhrabávám zkušenosti fotochemických praktik z konce XIX. a počátku XX. století (pak už recepty na výrobu citlivých materiálů nikdo nezveřejňoval) a vzpomínám na doby experimentů s vlastními kombinacemi super vývojek.

Mnohé z toho bude určitě jen pro pár fandů. Může to ovšem zajímat dnes obrovskou masu digitálně pracujících svobodomyšlných autorů, kteří nasyceni dokonalostí HDR fotografií s vysokým dynamickým rozsahem, velkorozměrových super printů a jen fantazií omezených možností Photoshopu propadnou pokušení vyzkoušet něco originálně nedokonalého. Rozhodně však nenapodobitelného a nezaměnitelného jako třeba „hand made“ velkoformátové kontaktní kopie.

Obrovský rozmach digitálního fotografování včetně všech internetových aktivit přinesl informace a zkušenosti dříve známé jen profesionálům a s růstem množství vzrůstala i vizuální kultivovanost a kvalita. Problémem se stává výběr, zachování a prezentace toho nejlepšího a podstatného. Paměťová média ohromují každoročními nárůsty kapacit, ale o délce zaručené jistoty uchování dat se víceméně spekuluje.

U originálu v klasické hmotné podobě to už víme, což platí i pro fotografické originály. Následné stránky jsou tedy určeny pro všechny autory s ambicemi vytvářet nesnadno multiplikovatelné artefakty nejen pro dnešek.

Zároveň se omlouvám za občasné užívání anglicismů či jiného fotografického slangu, ale např. vypisovat slovní spojení „vlastnoručně vyrobená citlivá emulze štětcem aplikovaná na zvolený grafický karton či ruční papír“ mi připadá značně osvícensky nosočistoplenkové.

MILOŠ POLÁŠEK

7x10 inch

Formát 7x10 palců neexistuje. Tedy neexistuje ve smyslu jakési dobrovolné normalizace výrobců kamer a fotografického materiálu. Už samotné označování jednotek v anglických palcích je anachronismem v době, kdy i ve staré dobré konzervativní Anglii přešli na metrický systém.

Jenže – je to tradice. Zejména světoví výrobci profesionální fotografické techniky se zuby nehty drží formátů 4x5", 5x8" a 8x10" jako na první pohled identifikovatelného profesionálního image, na němž ani snaha několika generací evropských firem nic nezměnila. S našimi centimetry jsme zde vždycky o něco ochuzeni a profesionálové mají o starost navíc jaký materiál v té či oné zemi je k mání: 18x24 cm nebo 8x10 inch?

Dnes, v digitální době, je ovšem všechno jinak. Zde se velikosti čipů kromě milimetrů (u těch větších a profesionálních kamer) udávají ve zlomcích palců (paradoxně naopak u levných amatérských kompakťů) – ale kromě odhadu jak hodně jsou pixely na sebe natlačeny a tedy jak velký bude při vyšších citlivostech získaný šum, to k ničemu praktickému nepotřebujete. Proč tedy začínám tím zdánlivě nejméně důležitým aspektem ve fotografické tvorbě? Vždyť přece podstatně více záleží na námětu, obsahu sdělení, kompozici, emotivního vyznění, technice, originalitě, prezentaci a řadě dalších důležitých prvků?

Omluvte mě.

Pořád před sebou vidím tu nedefinovatelnou zeď, na níž výsledek toho všeho před chvílí vyjmenovaného bude viset. Ne autor. Výsledek jeho práce.

Musím to dotáhnout do konce: už jste v nějaké výstavní síni viděli adjustované originály formátu 6x9 cm? Můj rekordní mini zážitek je 9x12 cm (tedy pro tradicionalisty 4x5"), který se stal zajímavým teprve poté, co se nad vystaveným originálem skláněly zájemkyně oblečené do adekvátního sukňového miniformátu. V limitované věkové hranici.

Nepsané, avšak povětšinou dodržované pravidlo nejmenšího výstavního formátu je 8x10" (u nás tedy těch 18x24 cm). To už je v originálu připíchnutém na zdi rozpoznatelných i pár detailů umístěných od objektivu dál než dva metry. Je to jakýsi profesionální standard z doby, kdy se předlohy pro tisk ještě neposílaly v binárních datech mailem a kdy byl tento formát vyžadován pro publikační reprodukci.

2 / Zátíší se skleněnou deskou kostela sv. Václava v Ostravě.
Duplexní digitální negativ 7x10" z původního formátu 9x12 cm,
kontaktní kopie na „hand made“ chlorostříbrné emulzi
na těžkém chamois kartonu 550 g/m².

99034

1/5 Amílcar Zúñiga 1980

5 / Kolega

Záběr z roku 1980 je unikátní způsobem jeho práce. Turisty jdoucí na Akropol snímal na fotografický papír, což při tamějším množství světla šlo. V zobrazené cestovní „fotokomoře“ negativ vyvolal a mokrý hned reprodukoval 1:1.

Než došli jeho zákazníci z Akropole zpět, měl pro ně připraven mokrý pozitiv. Digitální laserový negativ z původního kinofilmu – v obloze je patrné řádkování.

^{4/} Platinotypie je nejrozšířenější v USA, kde se i v současnosti nabízí její zcitlivovací roztok již namíchaný k prodeji (pro 6-8 kopií našeho 7x10" formátu vyjde téměř na 150 dolarů). Její výhodou je ovšem maximální trvanlivost a schopnost dosáhnout široké škály šedých valérů.

^{5/} Jde o fólie PPF 150 Pictorio Pro Hi-Gloss Film White 8,5x11" pro inkoustové fotorealistické tiskárny Epson Stylus Photo (20 listů za téměř 40 dolarů). Podrobně tuto technologii včetně způsobů ovlivnění gradace rozpracoval Dan Burkholder v knize Making digital negatives.

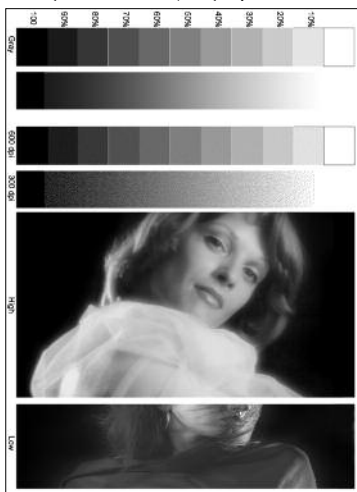
^{6/} Podrobně a do hloubky se historickými fotografickými technikami zabývá Ing. MgA. Tomáš Štanzel z pražského Národního technického muzea, který řadu těchto procesů zrekonstruoval a jehož zkušenosti zájemcům o snazší přípravu citlivého materiálu doporučuji (viz link <http://www.ntm.cz/projekty/fototechniky/cs/index.php?text=eight>)

Laserový tisk digitálního negativu

Tento náš dokonalý obraz lze v Photoshopu i freevarových bitmapových editorem příkazem **Obráz (Image), Přizpůsobení (Adjustments), Inverze (Invert)** – klávesovou zkratkou **Ctrl+I** – převést do negativu, který pro kopírování potřebujeme.

Nesmíme zapomenout obraz stranově převrátit – jinak by při kopírování na citlivý papír (vrstva na vrstvu) byly strany převrácené a případný text tedy nečitelný. Tento negativ si uložíme, neboť se k němu při různých alternativách můžeme vracet.

Podstatné je jedno: prostým převodem bychom získali kontrastní negativ se značným krytím, který by při kopírování na citlivou fotografickou emulzi přinesl obraz téměř pérovkového charakteru – bez polotónových přechodů. Musíme tedy jeho krytí snížit – což se dá aktivací jednoduchého příkazu **Obráz (Image), Křivky (Curves)** upravit. Maximální zčernání z původních 100 % snížíme na cca 67 %. Tento negativ pak příkazem **Obráz (Image), Režim (Mode), Bitová mapa (Bitmap)** převedeme na jednobitovou pérovku – ovšem volbou rozptýleného rozkladu (**Diffusion Dither**) a s rozlišením 600 dpi. Ponecháním rozlišení na 300 dpi bychom získali hrubší charakter zrnitosti, což je přijatelné pouze u některých motivů, zvýšením rozlišení na 900 či 1200 dpi (pokud by to vaše tiskárna vůbec umožňovala) vyšší kvalitu (díky specifičnosti naší technologie) také nezískáte.

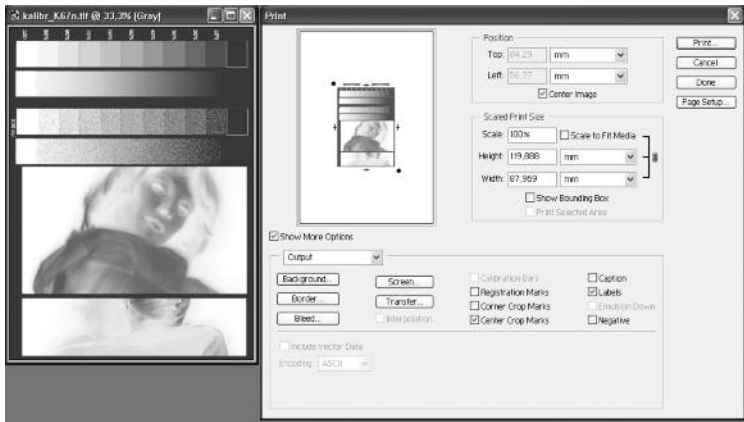

11, 12 / Kalibrační tabulka se škálou šedí odstupňovanou po 10 % s detaily problematicky reprodukovatelných tonalit a škálou bitmapy.

16 / Oliva

Kontaktní kopie ze dvou spojených negativů vtištěných laserovou tiskárnou na pauzovací papír

17 / Nastavení tiskárny s volbou názvu souboru a pasovacími značkami; k výtisku je možno umístit i značky ořezové.

měrném osvitu). Vyvolávání ve válci však umožňuje úspornou a standardizovanou práci se zředěnými vývojkami, navíc s minimálními nároky na pracovní prostor. A pokud se rozhodnete používat třeba originální ruční papír, máte větší jistotu, že se vám list v průběhu procesu nepotrhá a nerozpadne.

Laboratoř v koupelně

Temná komora v koupelně byla v dobách rozmachu amatérské fotografie obvyklá. Nám dnes vystačí i s menšími nároky na dokonalost zatemnění, protože chlorostříbrná emulze je o řád méně citlivá. Přesto nespolehejte na prvorepublikové rady ohledně zpracování „plynových“ papírů (tedy těch, které měly snést zpracování při osvětlení plynovou lampou). I svíčka umístěná pár metrů od pracovní desky spolehlivě veškeré naše úsilí zmaří. Zvolme proto bezpečnostní osvětlení temné komory stejné, jako při zpracování běžných bromostříbrných papírů – tedy oranžově-červený nebo olivově zelený filtr se žárovkou 15 W ve vzdálenosti minimálně jeden metr. Vhodné jsou i dříve vyráběné neaktinické oranžové žárovky do fotokomory – nebo vlastní rukodělná improvizace: minimálně čtyři vrstvy červeného celofánu používaného k balení dárků v kombinaci s vhodným – třeba i zářivkovým svítidlem.

Jednoduchá zkouška, zda naše bezpečnostní osvětlení je neaktinické, je následující: na papír s citlivou emulzí položíme jakýkoli neprůhledný předmět (nůžky) a vystavíme ho 4 minuty trvající expozici. Pokud při následném vyvolání na něm negativní obraz předmětu nespatříme, je osvětlení bezpečné.

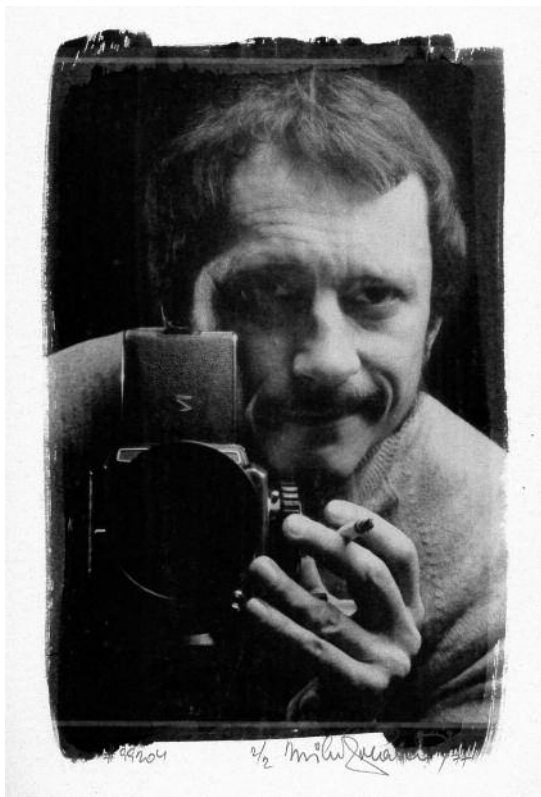
Pro vlastní práci je nejvýhodnější metoda dvou pracovních stolů – mokrého a suchého. Tedy v případě toho prvního deska (nejlépe třeba novodurová, nebo dřevěná s umělohmotným povlakem) umístěná na vaně, na kterou se dají umístit vyvolávací misky, nebo kde se dají papíry natírat citlivou emulzí. Jako suchý stůl se dá použít vrch pračky, deska na umyvadle, prostě cokoliv umístěného mimo desku s roztoky. Předpoklad – dostupnost síťové zásuvky a přepínání osvětlení mezi neaktinickým a aktinickým – je nasnadě. Po zkušenosti, že přes zamknuté dveře a cedulku na dveřích oznamující, že je koupelna pro běžné úkony právě nedostupná, vám manželka dle pravidelného návyku vně umístěný vypínač osvětlení zapne, doporučuji zakapotovat vnější vypínač nějakou krabičkou tak, aby byl nedostupný. Přijít třeba

OBSAH

Úvodem	5
7x10 inch	6
Klasická fotografie v digitálním věku	8
Pryč z ateliéru!	10
Digitální negativ	14
Chvála laseru	17
Pryč s barvou!	18
Laserový tisk digitálního negativu	23
Freevarové programy	28
Tisk inkoustovou tiskárnou	30
Každý sám svým laborantem!	38
Vhodný papír	39
Laboratoř v koupelně	41
Příprava emulze	42
Finalizace a nátěr papírů	45
Jeden – nebo dva nátěry?	47
Osvit	48
Vyvolávání	50
Přerušení vyvolávání	55
Ustalování	55
Praní	56
Prezentace	57
Filmová klasika negativ/pozitiv	57
Jemnozrná dokonalost	60
Klasický pozitiv	64
„Portrétní“ papíry	66
Tónování a úpravy obrazu	69
Dělení tónů dle Zickendrahta	73
Izohélie	74
Fotochemické lučebniny	79
Závěrem	93

PŘEDPISY

Preparační roztok	40
Tabulka osvitových čísel R 20	49
HG 07 / Vývojka pro „hand made“, 1:1 – 1:9	51
HG 07 / Alternativa, 1:1 – 1:9	53
HH 08 / Vývojka pro „hand made“, 1:1 – 1:2	53
HP 05 / Vývojka pro „hand made“, 1:0 – 1:2	54
SP 09 / Standardní přerušovač	55
UF 10 / Utvrzující ustalovač pro „hand made“	55
KP 11 / Univerzální pyrokatechinový koncentrát	59
10% Roztok NaOH	59
SF 12 / Standardní ustalovač	59
NP 13 / Pyrokatechinová vývojka pro 18x24	59
NP 14 / Pyrokatechinová vývojka pro 9x12	60
NF 15 / Negativní vývojka s fenidonem 1:9	61
SS 16 / Roztok smáčedla	63
NM 17 / Negativní vývojka s metolem	64
PS 18 / Univerzální pozitivní vývojka	65
PG 01 / Pozitivní glycinová vývojka 1:1 – 1:2	67
PP 11 / Pyrokatechinová hnědě pracující vývojka	67
PH 03 / Pozitivní hnědě pracující vývojka 1:3	68
PP 04 / Pyrokatechinová protizávojevová vývojka	68
PF 06 / Fenidon. protizávojevová vývojka 1: 0 – 1:1	69
BP 19 / Pozitivní bělicí lázeň 1:9 – 1:19	70
TT 20 / Tónovač s thiomocovinou 1:1 – 1:2	70
TS 21 / Simíkový tónovač 1:9 – 1:19	70
TP 22 / Přímý tónovač na červenohnědo	71
TM 23 / Přímý šedomodrý tónovač	72
ZM 23 / Manganistanový zeslabovač	72
ZF 24 / Farmerův zeslabovač	78

Miloš Poláček

(*1939) byl členem Svazu českých výtvarných umělců, Asociace fotografů, současně Unie výtvarných umělců a teoretiků; rok byl reportérem MS večerníku, 20 let výtvarným redaktorem a grafikem Kulturního měsíčníku nakladatelství Profil, v r. 1990 založil Vydavatelství EN FACE, 10 let působil jako lektor a odborný asistent na Fakultě umění Ostravské univerzity.

Je autorem 23 odborných a obrazových publikací. Jeho první monografie získala v r. 1987 čestné uznání ministerstva kultury za nejkrásnější knihu, reprezentativní Portfolio obdrželo Cenu Mezinárodního knižního veletrhu za Fotografickou publikaci roku 2000 v kategorii Monografie.

Realizoval přes 40 autorských výstav a účastnil se dlouhé řady kolektivních výstav a soutěží. V současnosti usiluje o originální propojení digitální fotografie s klasickou.